

Kultur for læring

Thomas Nordahl

12.04.19

Innhold

- Resultater fra overgang barnehage til skole
- Læreplanforståelse – rammeplan og fagfornyelse
- Implementering og støttesystemer

Sammenhenger mellom siste år i barnehage og 1. klasse i skolen (N = 935)

	Skolefaglig prestasjoner	Tilpasning i skolen	Selv-kontroll	Motivasjon
Utagerende atferd i barnehagen	,18	,44	,50	,32

Sammenhenger mellom siste år i barnehage og 1. klasse i skolen (N = 935)

	Skolefaglig prestasjoner	Tilpasning i skolen	Grunnleggende ferdigheter	Motivasjon
Gjenkjennelse av tall	,32	,17	,32	,22
Gjenkjennelse av bokstaver	,37	,28	,39	,29

Kriterier for vurdering av barnehagekvalitet

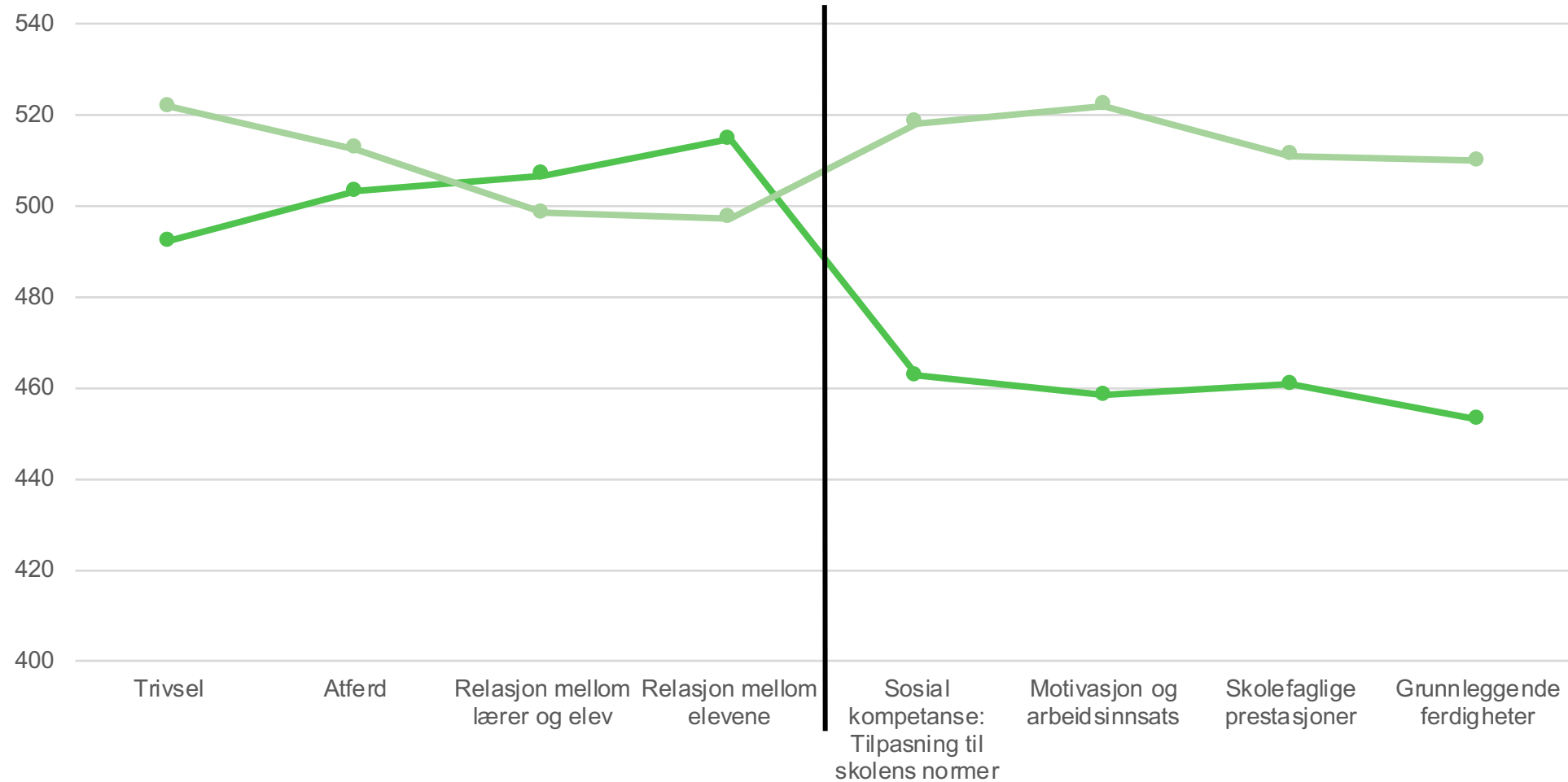
- Barns trivsel
- Erting
- Relasjon til voksne
- Gjenkjennelse av tall
- Gjenkjennelse av bokstaver
- Språklige ferdigheter
- Sosiale ferdigheter
- Eksternalisert atferd

Utvalg av barnehager

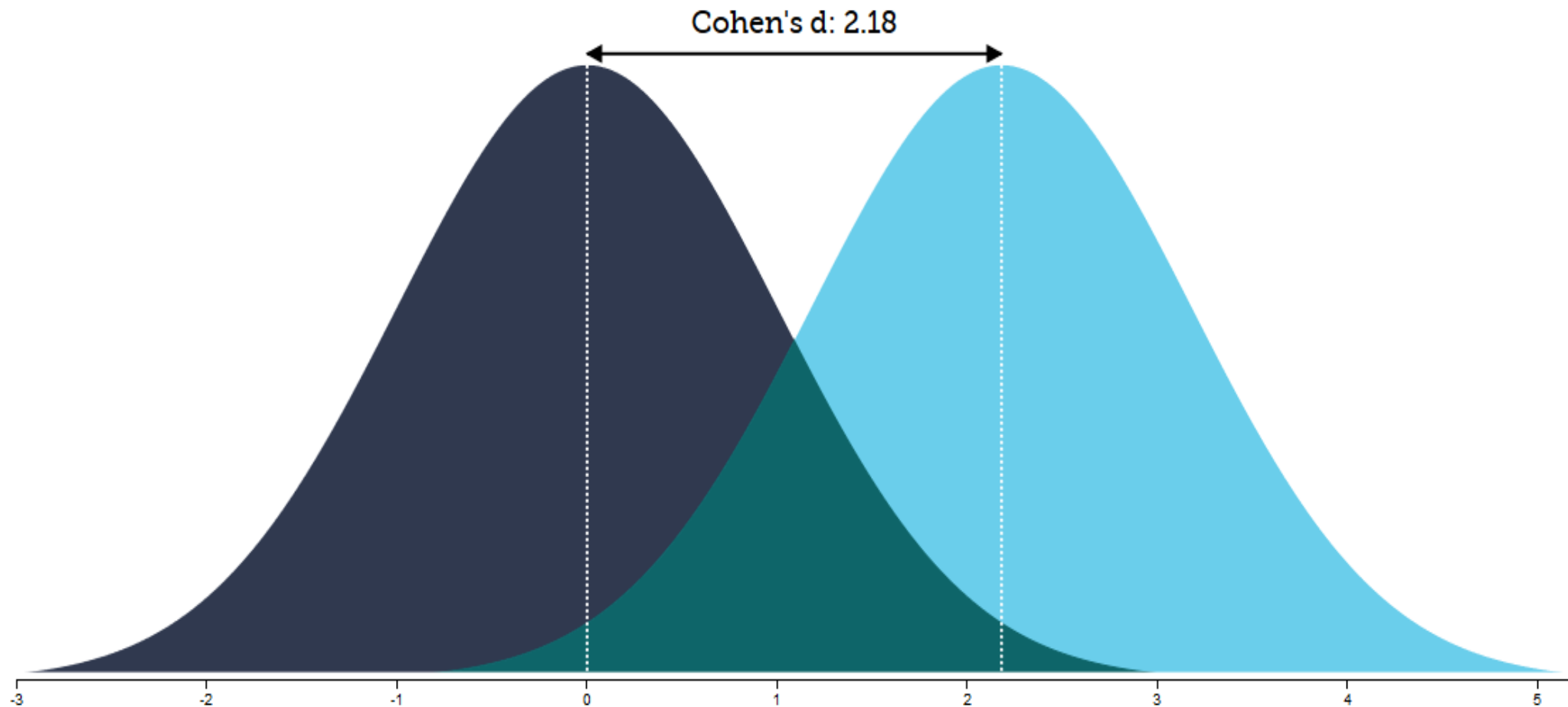
- Det er fem barnehager blant de minst gode og 6 barnehager blant de som skårer best
- Gode barnehager (N = 70 femåringer)
- Mindre gode barnehager (N = 52 femåringer)

	Mindre gode	Gode
Trivsel	492	522
Atferd	503	512
Relasjon mellom lærer og elev	507	498
Relasjon mellom elevene	515	497
Sosial kompetanse: Tilpasning til skolens normer	463	518
Sosial kompetanse: Selvkontroll	444	517
Sosial kompetanse: Positiv selvhevdelse	453	528
Sosial kompetanse: Empati og rettferdighet	443	540
Motivasjon og arbeidsinnsats	458	522
Skolefaglige prestasjoner	461	511
Grunnleggende ferdigheter	453	510

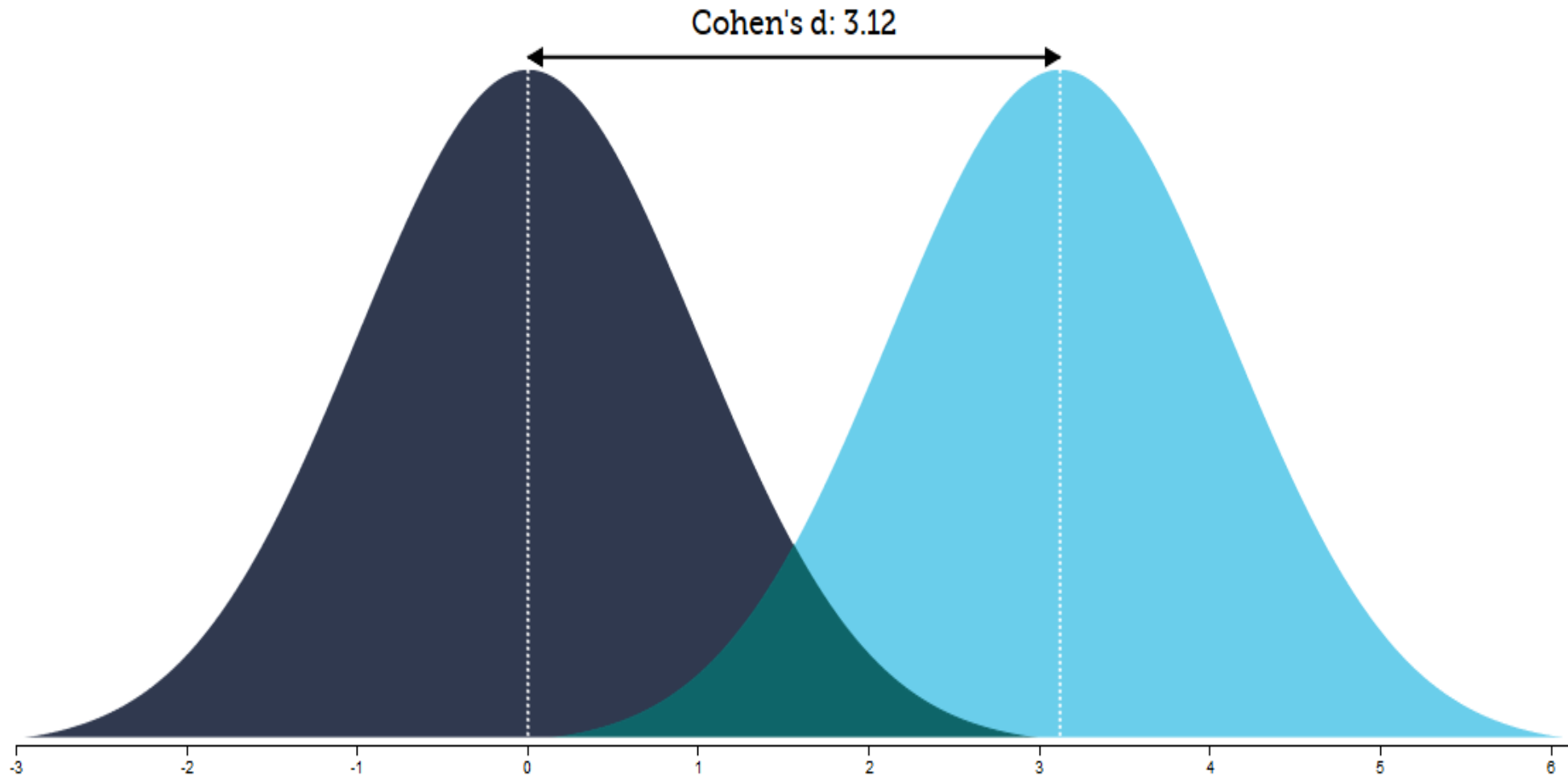
Barn på 1. trinn fra «gode» og «mindre gode» barnehager

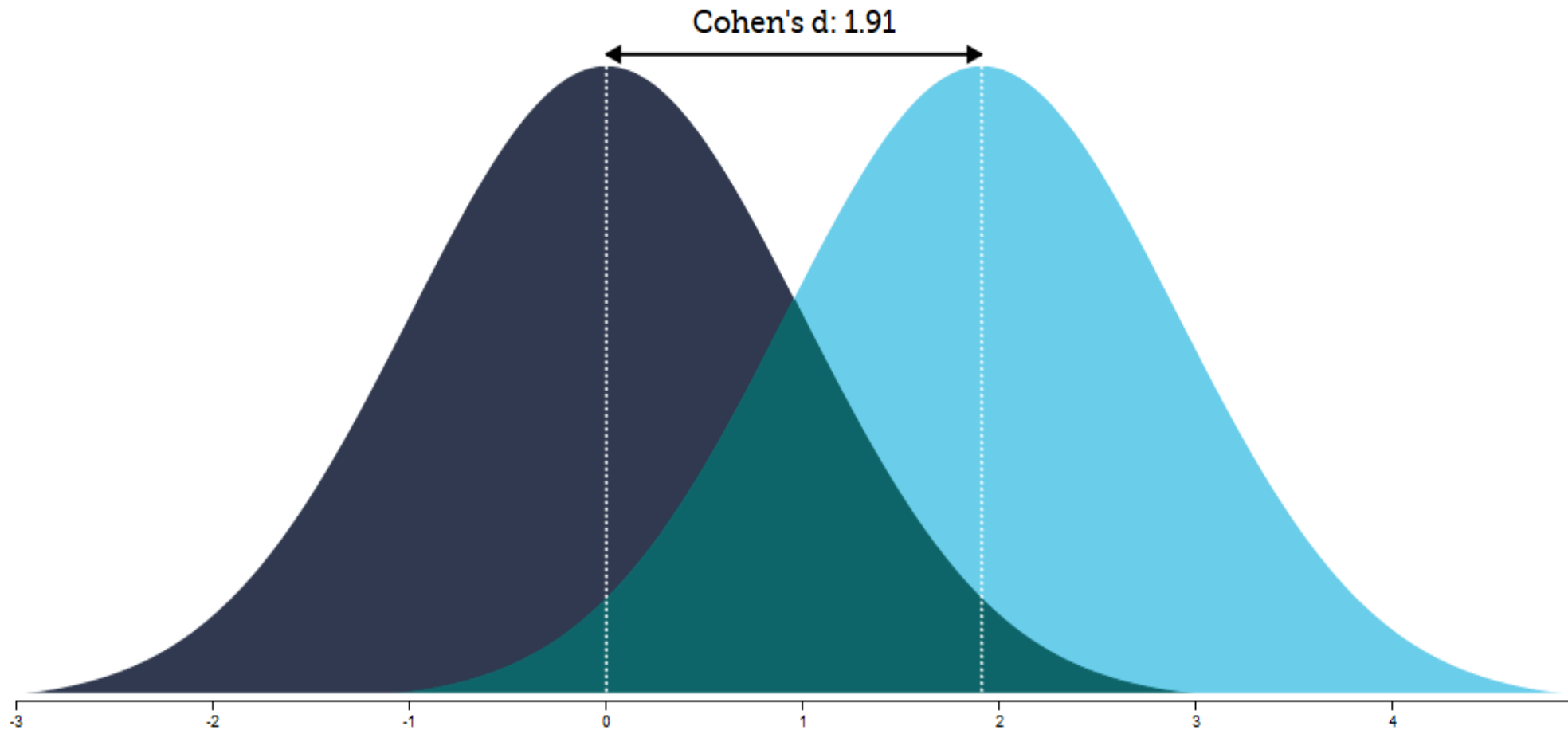
Læreres samarbeid om elevene

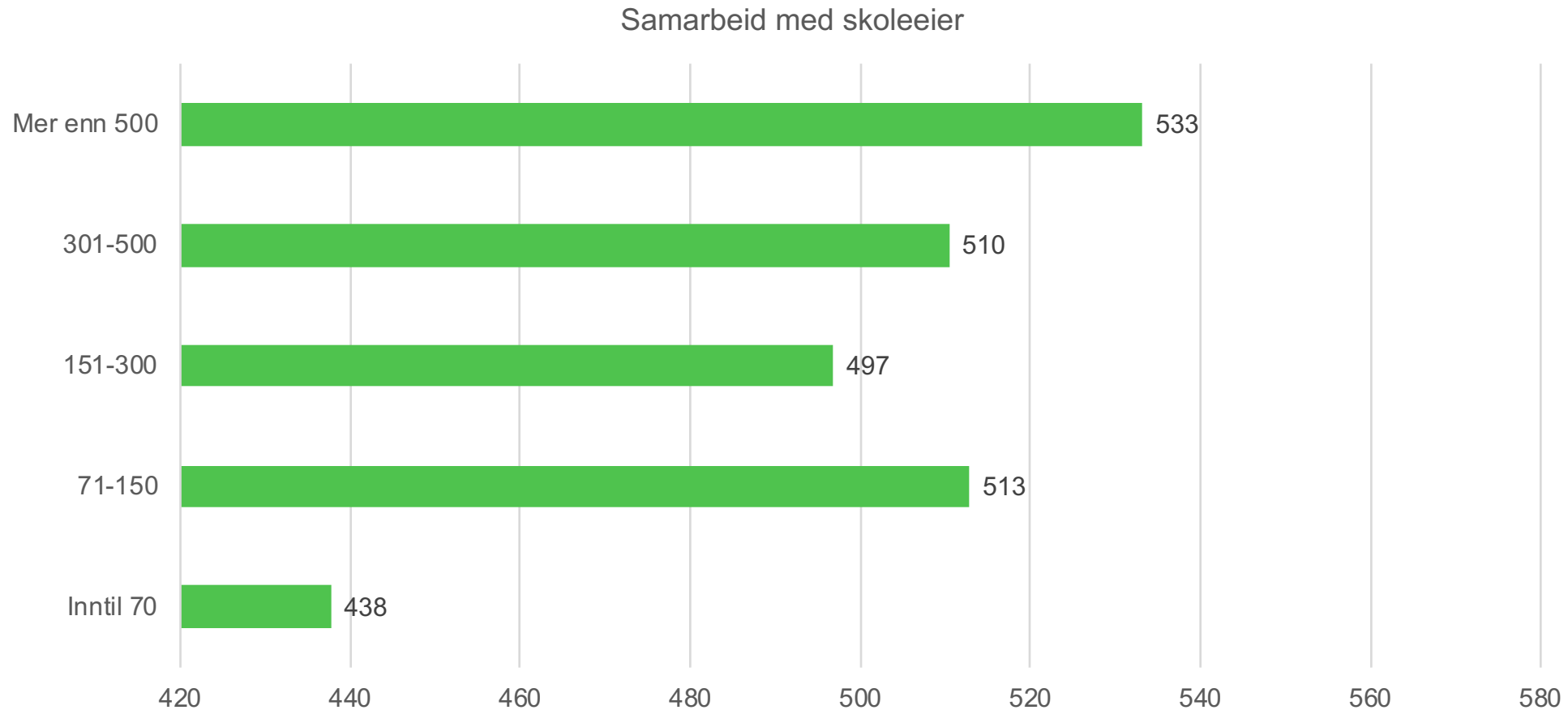
Læreres vurdering av skoleledelsen

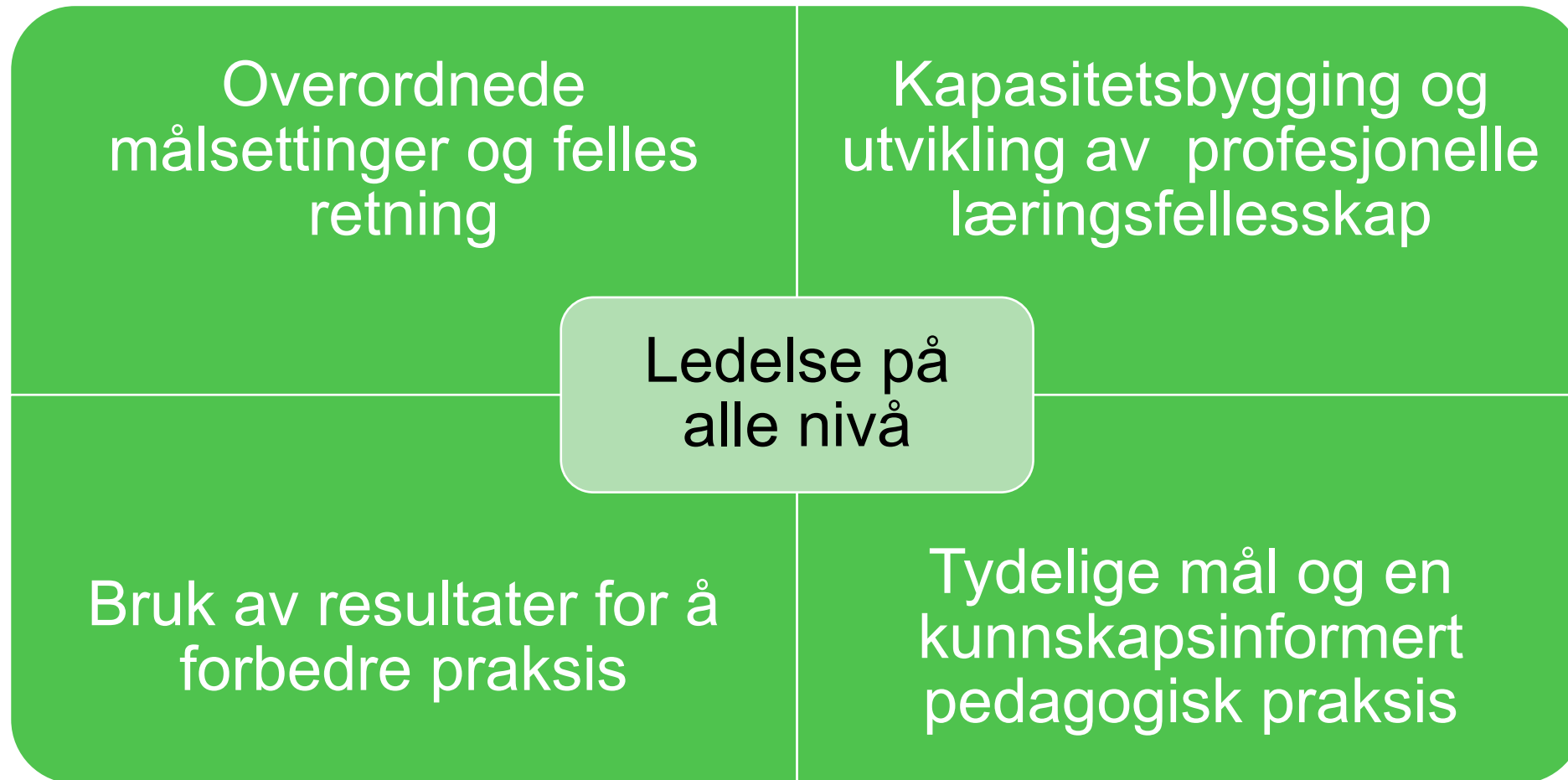
Skolelederes vurdering av samarbeidet med skoleeier

Skolestørrelse og samarbeid med skoleeier

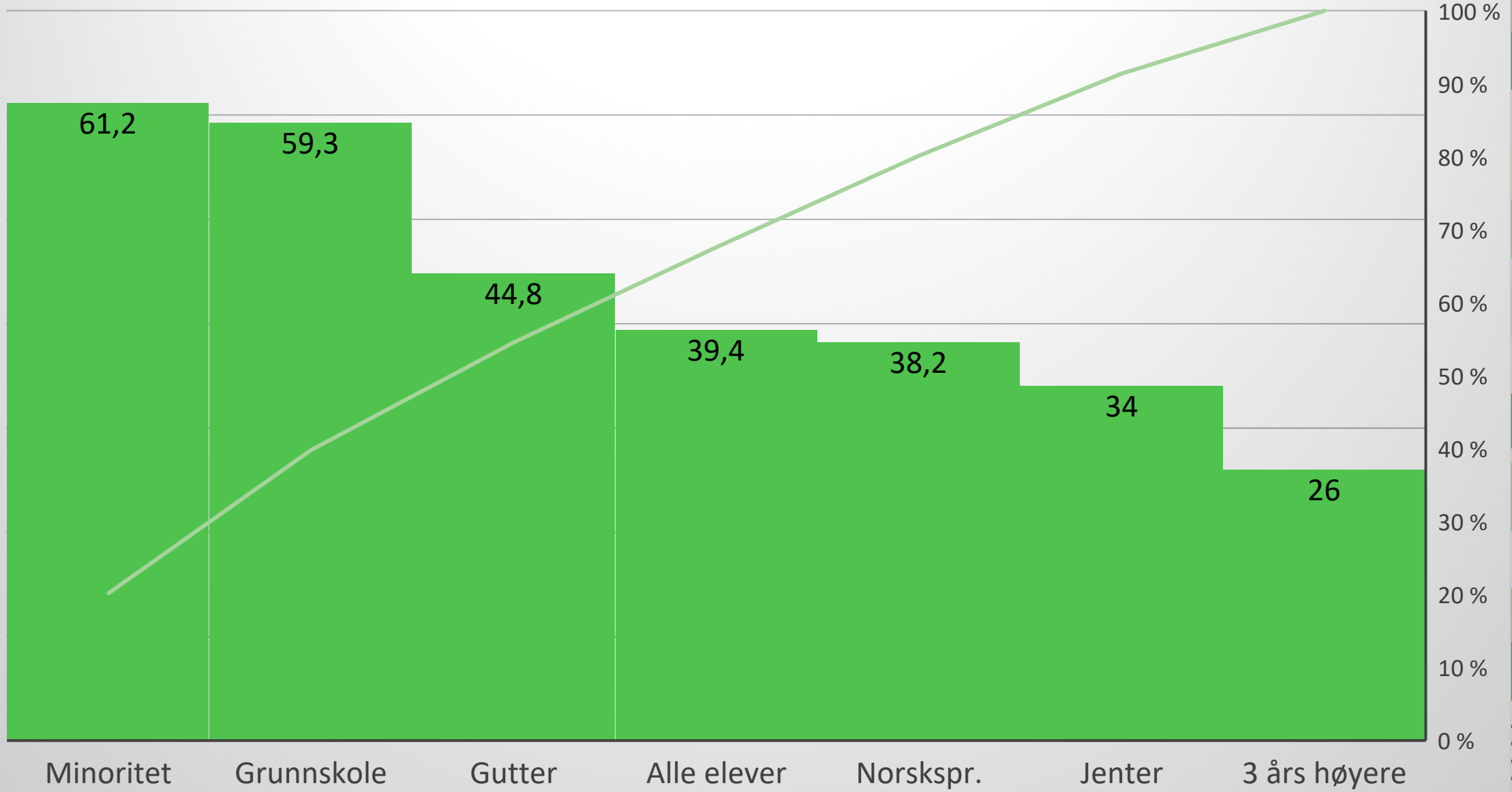
Koherens i forbedringsarbeid (Fullan, 2016)

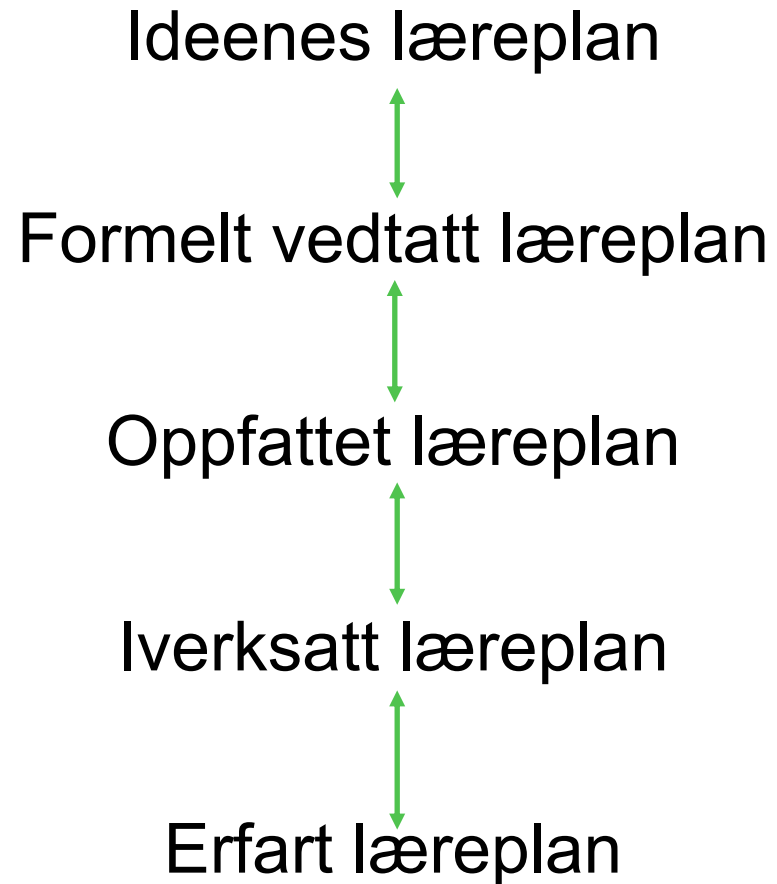
Læreplanforståelse

Andel elever < 3,7 i skolefaglige prestasjoner

Læreplanens ansikter

Drøfting

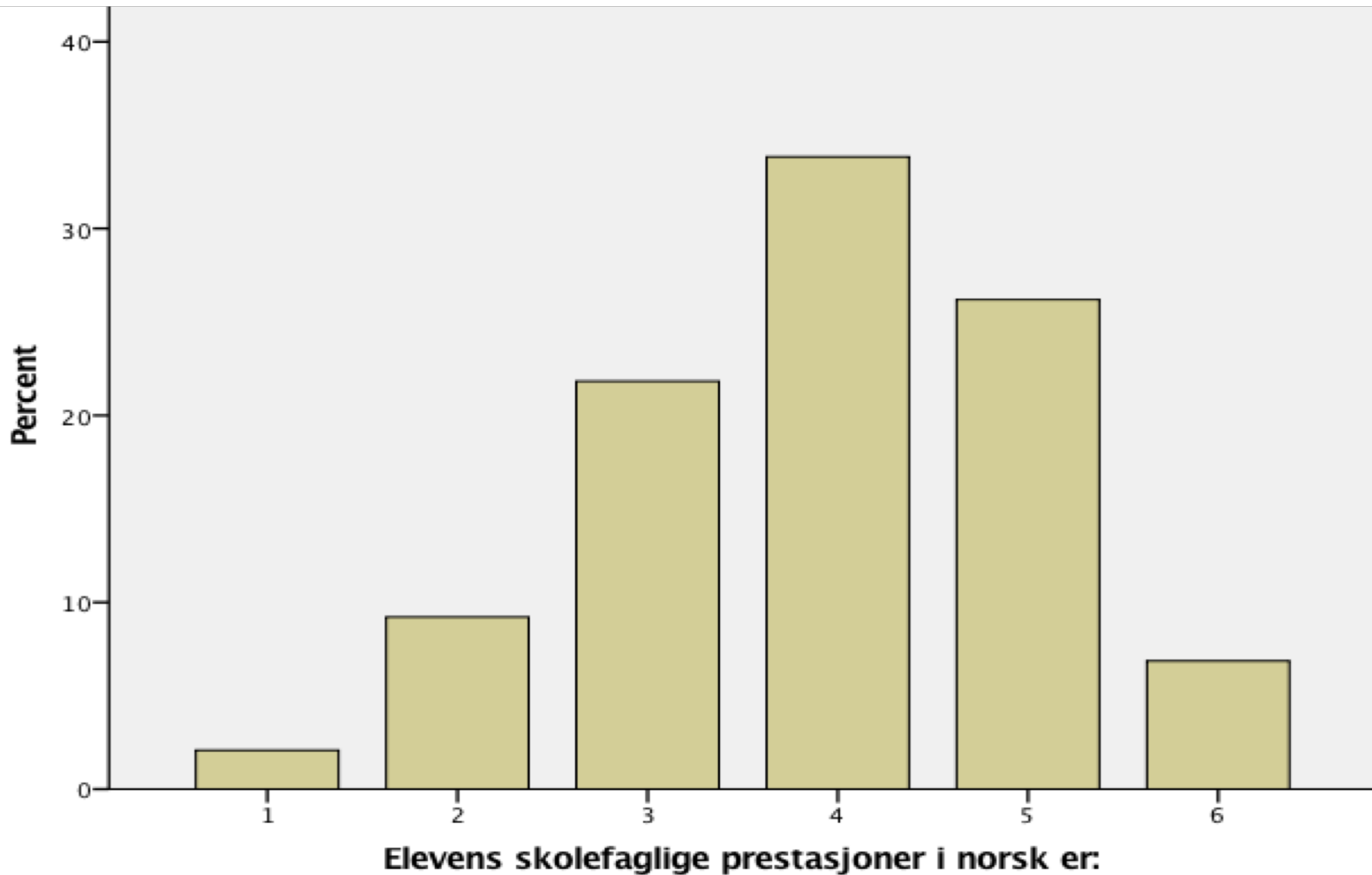
- Kan arbeidet med implementeringen av Fagfornyelsen starte med den erfarte læreplanen som eksisterer i dag?
- Bør rammeplanen for barnehagen primært diskuteres opp mot etablert praksis?

Læreplanen er primært det som skjer med barn og unge som et resultat av hva lærere/ansatte gjør

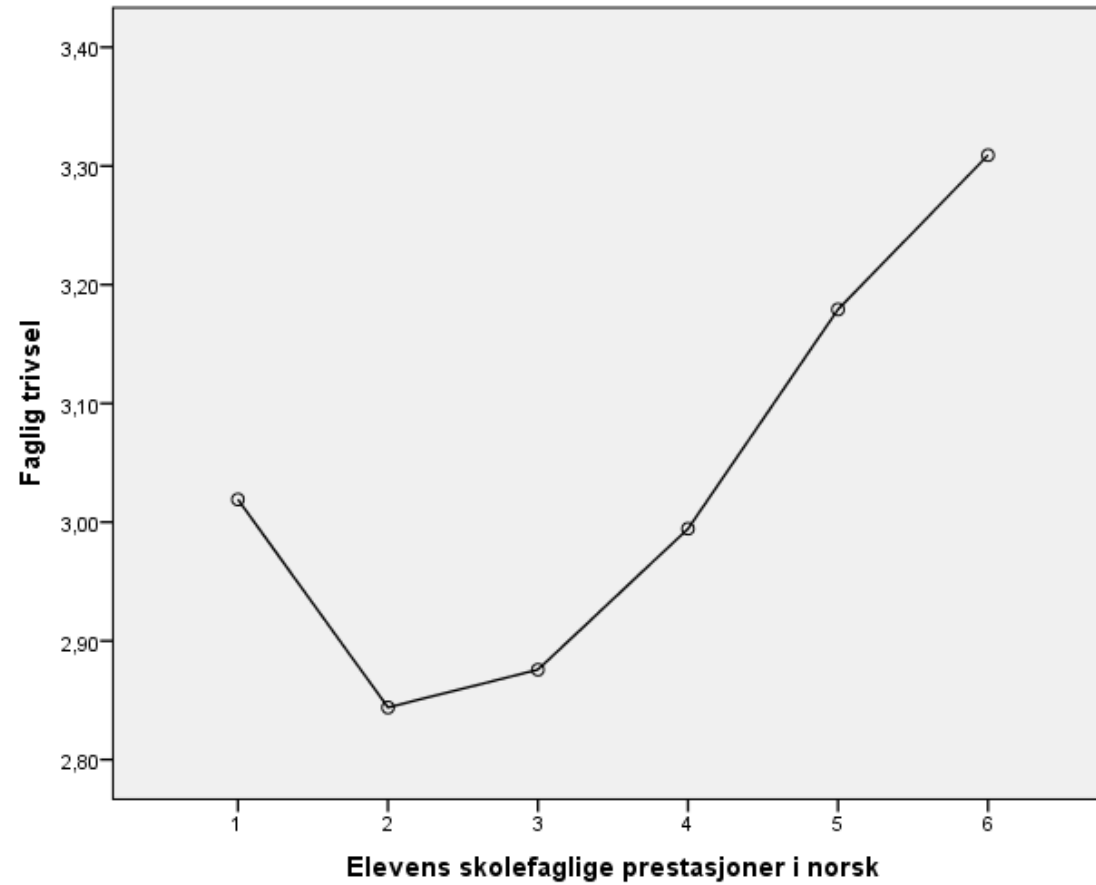
(Stenhouse, 1985)

Den erfarte læreplan

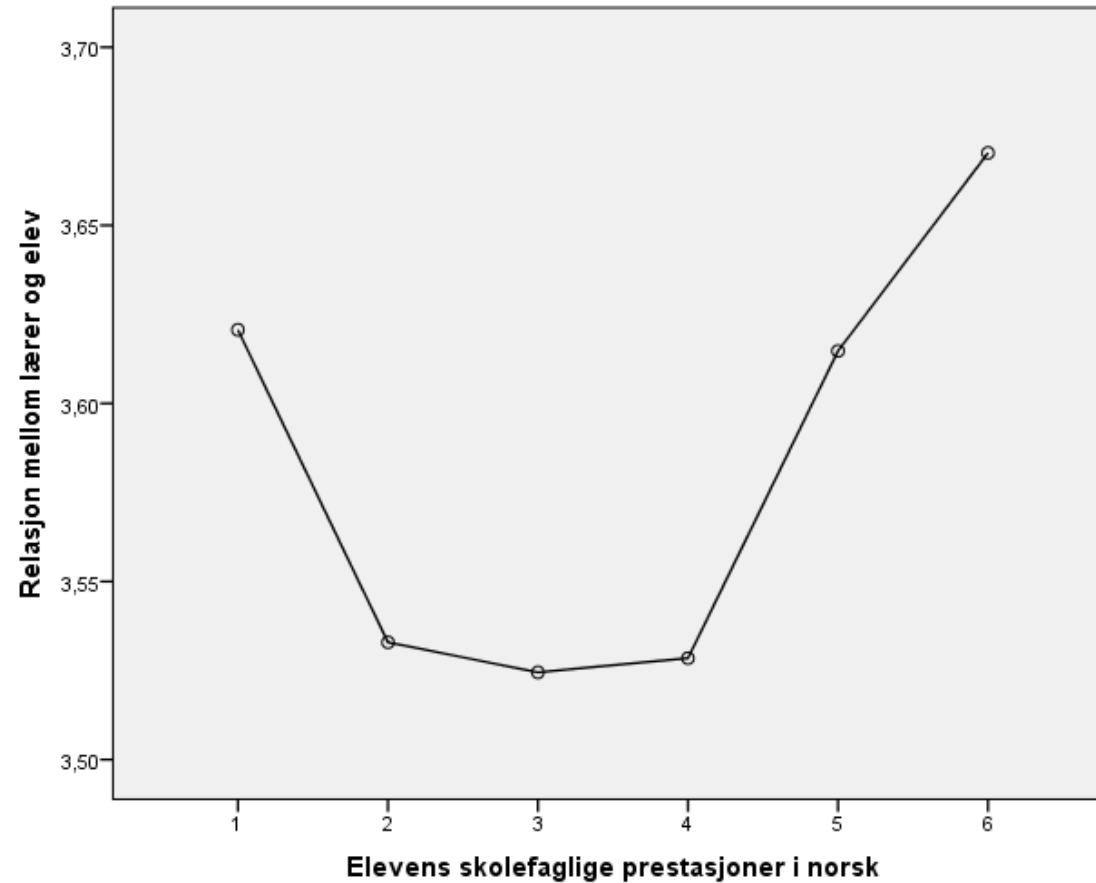
- De planlagte læringserfaringer barn og unge får i forhold til den intensjonale pedagogiske praksis som gjennomføres i barnehage og skole
- Den skjulte læreplan, det vil si de ikke planlagte læringserfaringer barn og unge får i barnehage og skole.
 - Dette innebærer også at barn og unge kan få negative og ikke ønskede læringserfaringer (lav selvoppfatning, atferdsproblemer, mobbing og krenkelser, psykiske problemer o.l.)
 - Hva er de ikke planlagte læringserfaringer ved spesialundervisning, assistentbruk, manglende mestring, anmerkninger.

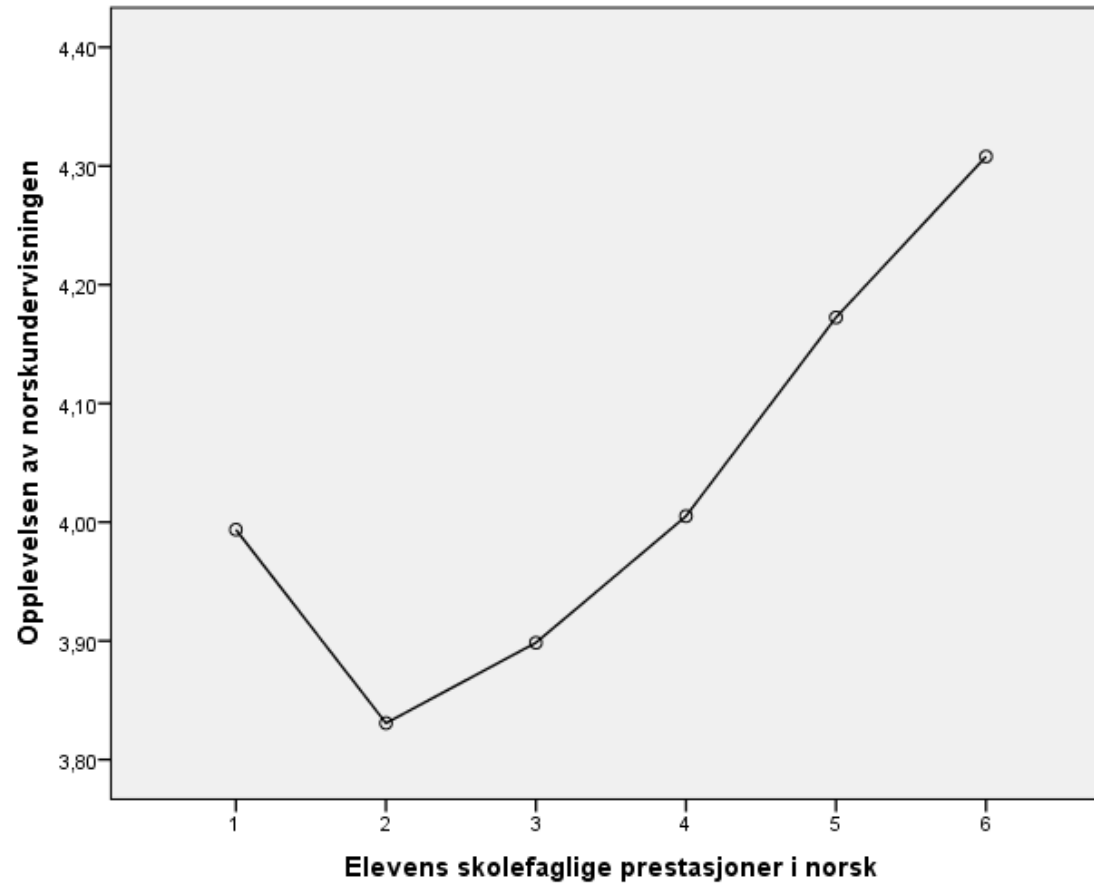
Faglig trivsel

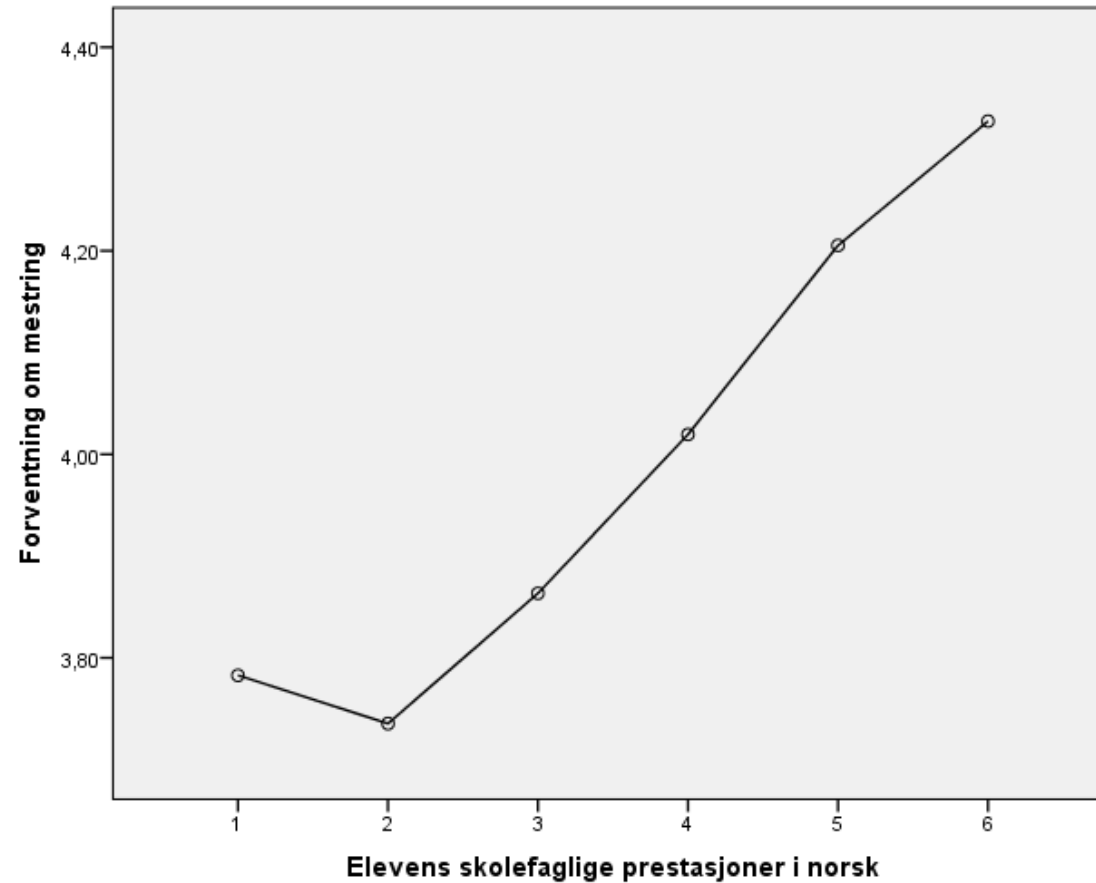
Relasjon mellom lærer og elev

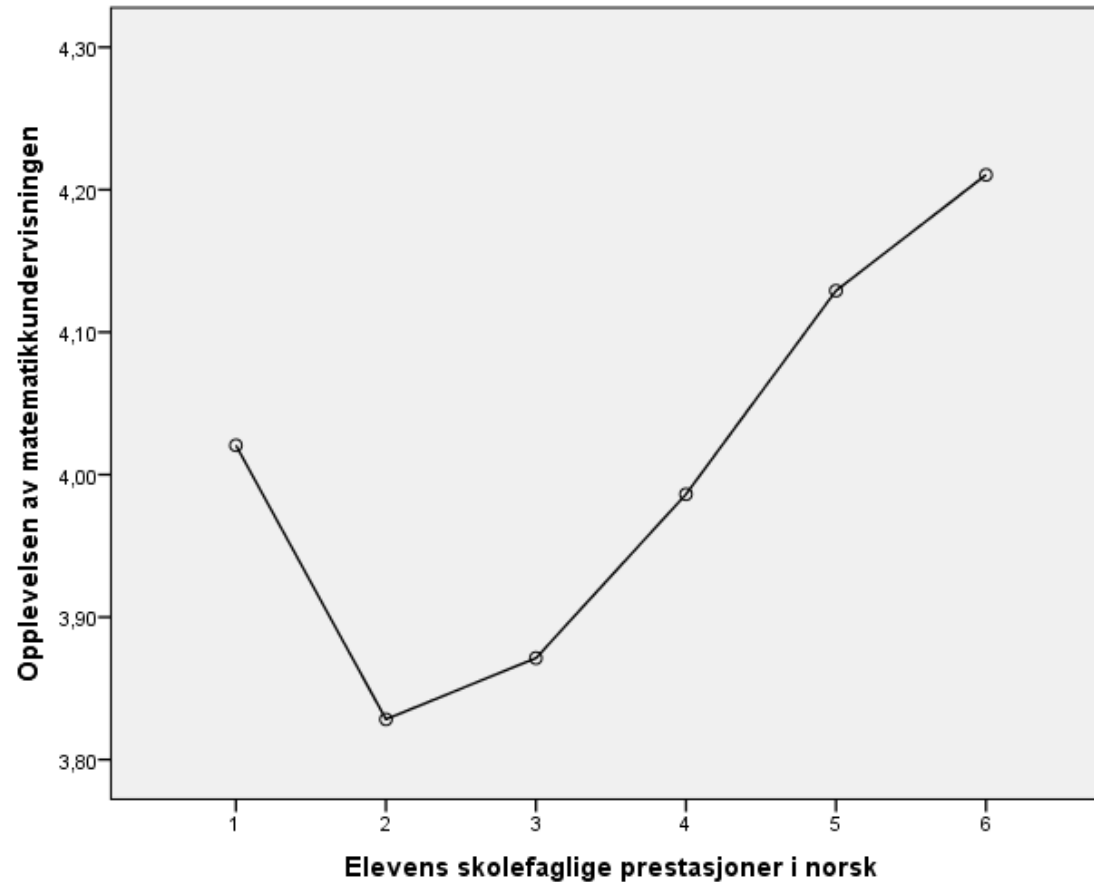
Opplevelsen av norskundervisningen

Forventning om mestring

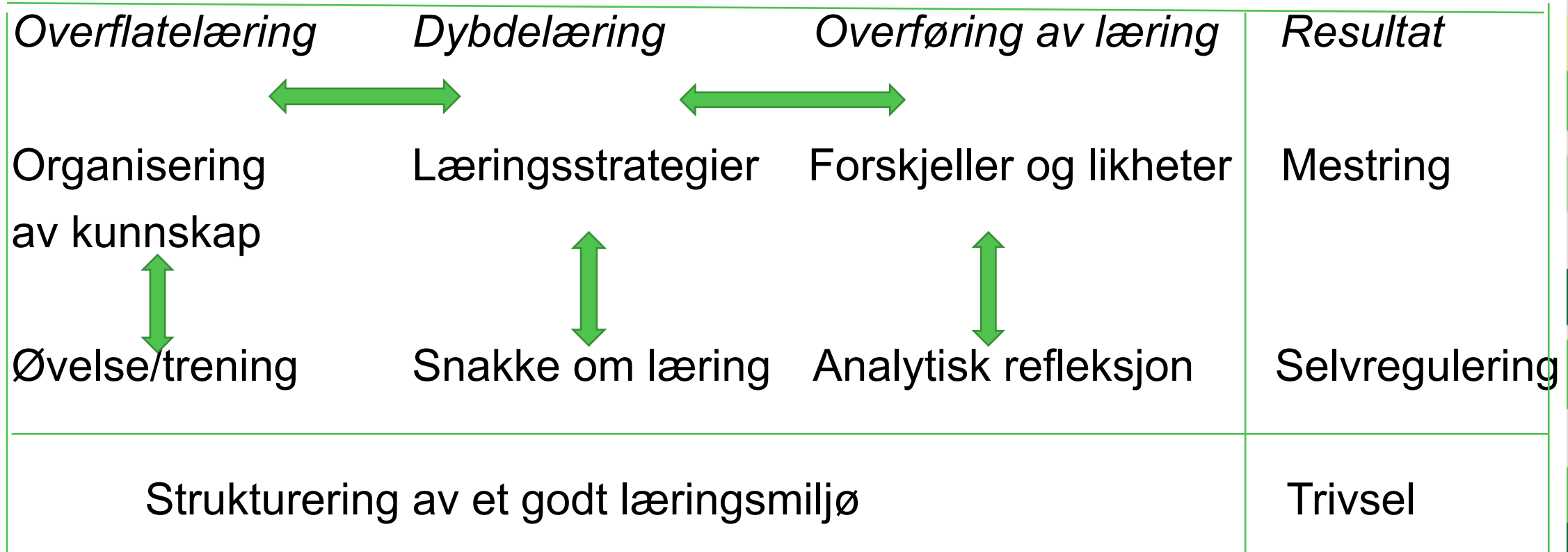
Opplevelsen av matematikkundervisningen

Læreplanforståelse og læreplan- implementering

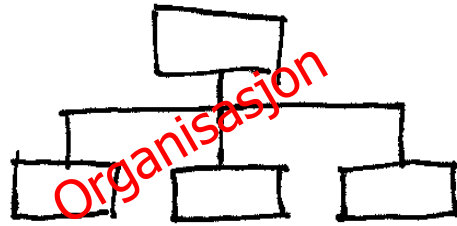
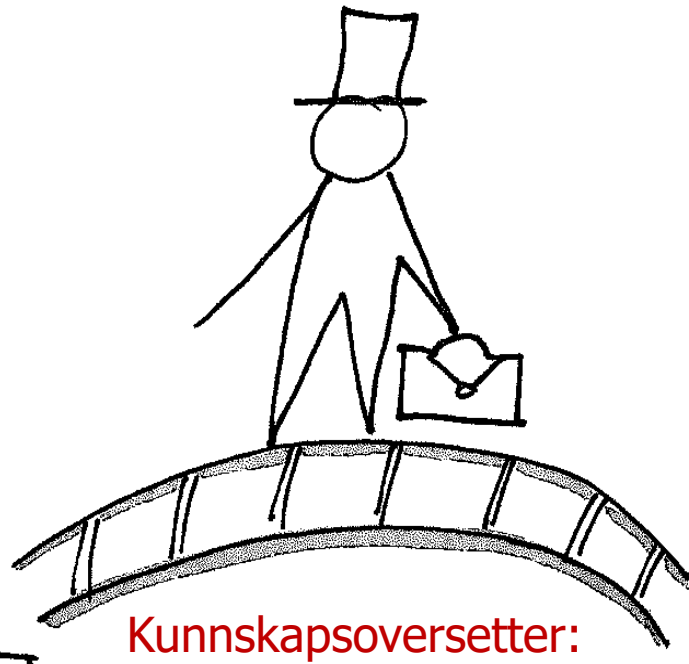
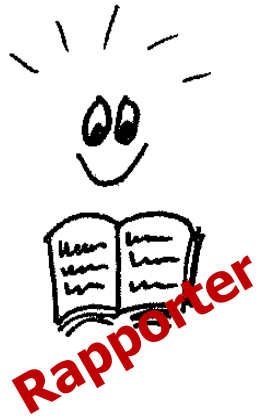
- Det er lærerens fortolkning og forpliktelse som er avgjørende for hva i den formelt vedtatte læreplanen som iverksettes.
- Læreren er og forblir hovedpersonen i alt læreplanarbeid og læreplanimplementering og det understrekes også sterkt ved at variasjonen mellom lærere er stor.
- Læreplanen vil alltid fortolkes og iverksettes innenfor en kultur med bestemt verdier, oppfatninger og praksisformer. Skoler og barnehager vil ha svært ulike forutsetninger for å iverksette læreplanendringer.
- Læreplanendringer skjer lettest om de ikke er for radikale og innebærer for store endringer. Dette krever en forståelse av hvor er vi nå.

Læringsmodell

Læreplanimplementering

- Læreplanen må ikke forstås som en sentral reform som skal skape forhåndsbestemte endringer i praksis. Dette er like instrumentalistisk som å tro at forskningsbasert kunnskap kan iverksettes direkte i undervisningen.
- Det er et helt klart behov for en oversettelse – en bro. Dette er særlig viktig når den sentrale læreplanen i hovedsak er en målreform.
- Det grunnleggende spørsmålet er hvordan oversettelsen av den vedtatte læreplanen til praksis skal foregå. Det skjer ikke av seg selv.

Konferanser
Seminarer
Redskaber

Kompetansepakke «Fagfornyelsen»

- Vi vil utvikle en kompetansepakke om læreplanforståelse og læreplanarbeid
- Fokuset vil her primært være på forståelse og mindre på innholdet «Fagfornyelse»
- Dette an sees som en forberedelse til den kompetansepakken som kommer fra Utdanningsdirektoratet i november.

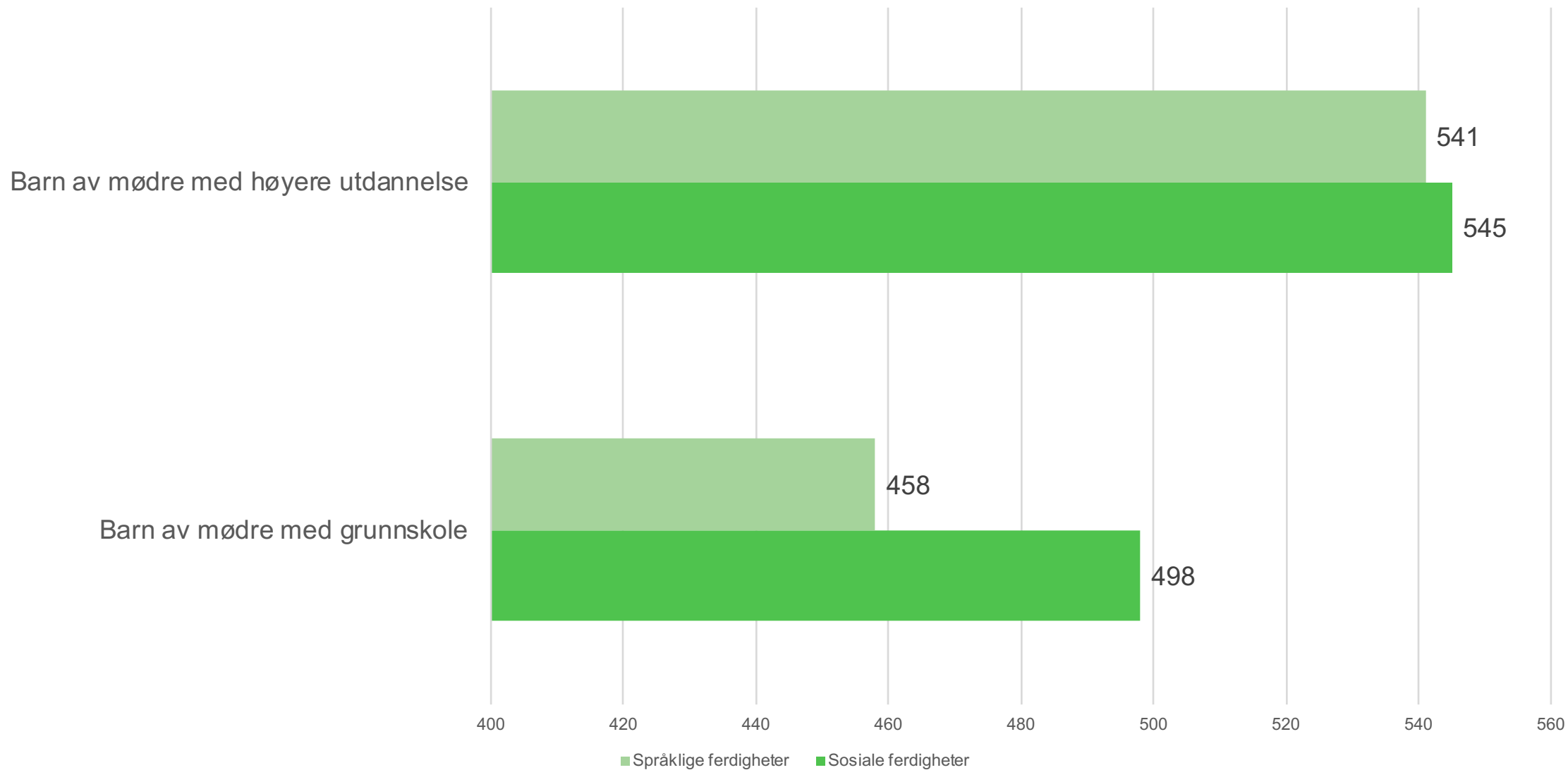
Ulike kunnskapstyper

- Erfaringsbasert kunnskap
 - Den erfaringsbaserte kunnskapen vil i hovedsak være subjektiv ved at det er den enkelte læreres/ansattes private erfaringer og oppfatninger som ligger til grunn.
- Brukerbasert kunnskap
 - Brukerbasert kunnskap er kunnskap som er knyttet til de erfaringer foreldre og barn og unge har fra de pedagogiske institusjonene.
- Etisk kunnskap
 - Kunnskap tilknyttet de pedagogiske konsekvensene av grunnleggende verdier, oppfatninger og innstillinger.
- Forskningsbasert kunnskap
 - Dette er generalisert kunnskap som er utviklet gjennom ulike forskningsprosjekter, forsøk og evalueringer.

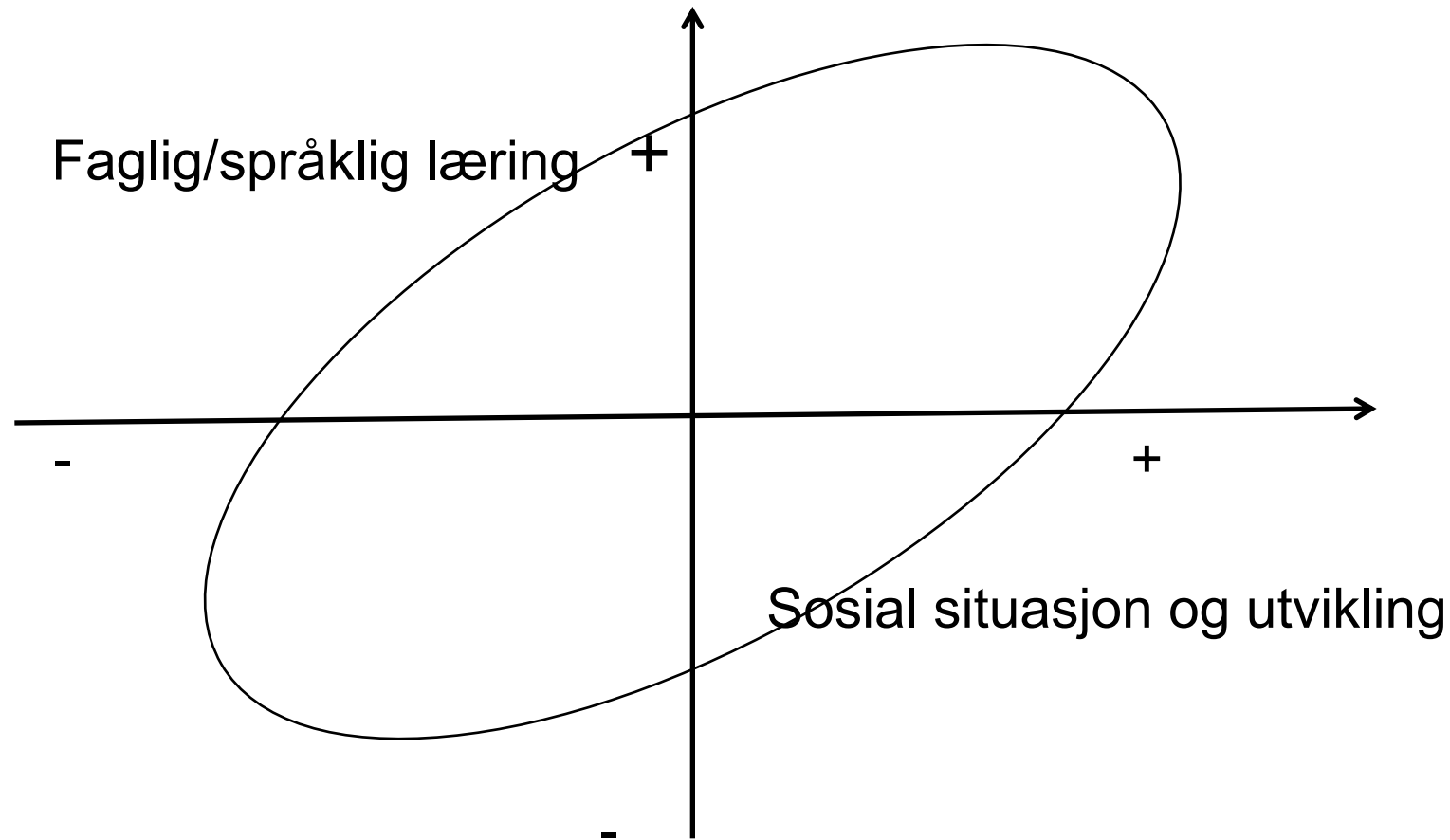
Forståelse av reproduksjon i skolen (Nordahl, 2000)

Tilnærming	Forståelsesmodell	Variabelområde av interesse
Sosial reproduksjonsteori	Ulikhet i skolen forstås som et direkte resultat av reproduksjon av sosiale og økonomiske forhold (determinisme)	Sosial bakgrunn Inntekt Kjønn
Kulturell reproduksjonsteori	Ulikhet skolen forstås som en konsekvens av ulikheter mellom skolen kulturelle kapital og barn og unge sine verdier og erfaringer	Kulturell (språklig) bakgrunn Innhold, normer og verdier Foreldrenes kulturelle kapital
Statlig/kommunal reproduksjonsteori	Ulikhet skolen forstås som en reproduksjon av skolens egne interesser og autonomi	Egenskaper ved barn og unge som verdsettes Diagnoser, vansker, spesialundervisning
Motstandsteori	Ulikhet i skolen forstås som en bevist motstand fra barn og unge mot en devaluering av deres interesser og erfaringer	Forståelse av problematferd Barn og unge sine interesser og verdier

Barnehage - barns sosiale og språklige ferdigheter

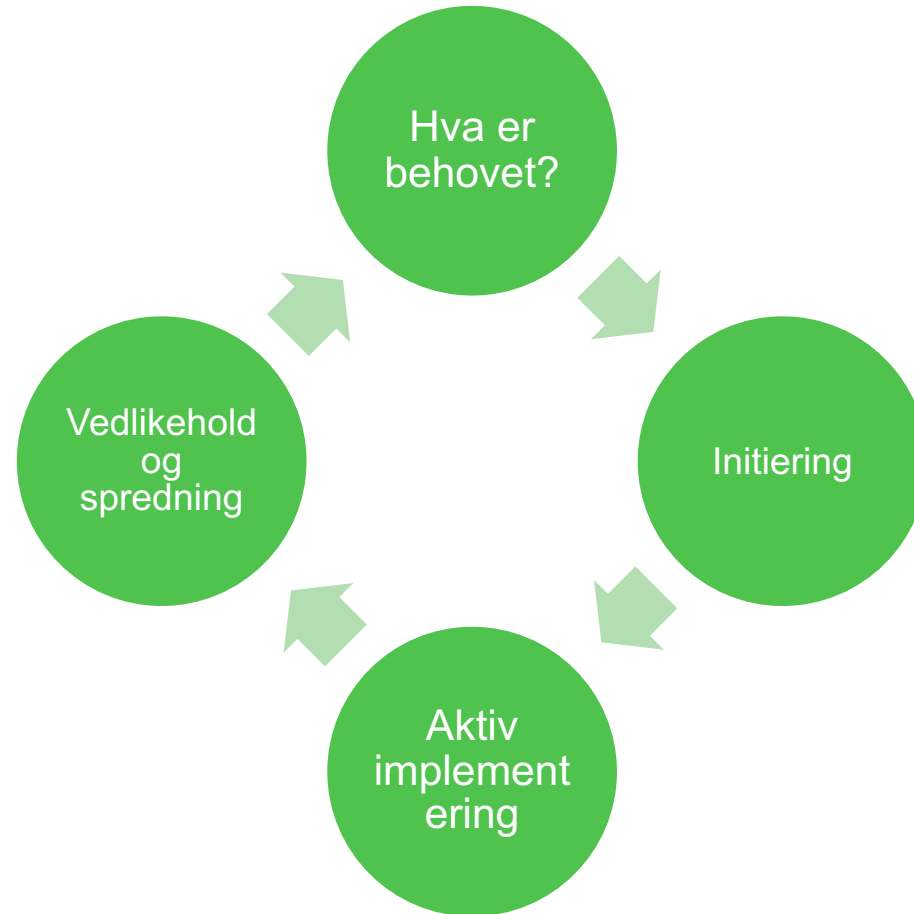
Faglig/språklig læring og sosial utvikling

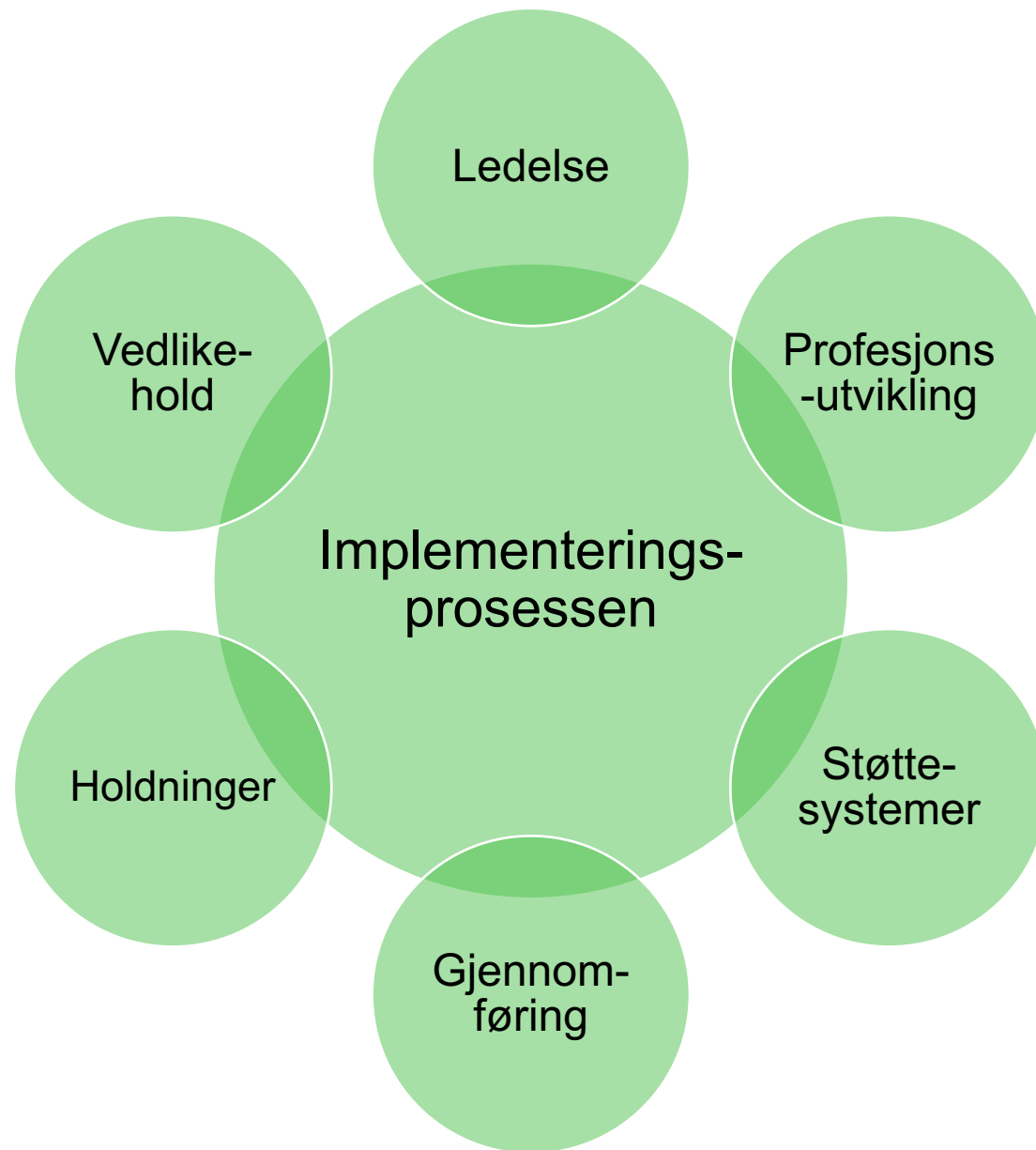

Implementering

Ulike faser i implementering

Ledelse

- I forbedringsarbeid i skole og barnehage er det avgjørende at ledelsen prioriterer og etterspør arbeidet med tiltak og strategier
- Ingen tiltak eller strategier er perfekte. Alt forbedringsarbeid skaper også noen problemer og utfordringer. Ingen ting har bare plussider.
- Ledelsen lar seg ofte lett distrahere og mange ansatte har stor distraksjonskompetanse.

Færre forandringer og flere forbedringer (Robinsion, 2018)

- Ved å skille mellom forandring og forbedring øker lederens ansvar for å utvikle og kommunisere detaljer om hvordan de foreslåtte endringer vil skape de tilsiktede forbedringer.
- Forbedringer krever ofte at vi må endre de individuelle og kollektive innstillinger, overbevisninger og verdier som ligger bak våre handlinger.
- Forbedringsarbeid krever at tillitsvalgte involveres og deltar aktivt på alle nivå
- Forbedringsarbeid må starte med å analysere behovet, ikke: Her har vi en løsning, finn et utfordring som passer.

Profesjonsutvikling.

- Lærere og andre ansatte har behov for kompetanse om de skal realisere en ny og forbedret praksis
- Denne kompetansen kan ha to kilder:
 - I større grad anvende den kompetanse som allerede finnes i organisasjonen
 - Tilegnelse av ny kunnskap
- For å skape en forbedret praksis ser en kollektiv kompetanseutvikling ut til å være det mest effektive
- Samtidig vil det være enkeltansatte som trenger direkte veiledning og oppfølging

Støttesystem

- Det bør utvikles støttesystemer i den enkelte skole/ barnehage eller i samarbeid mellom skoler/barnehager og eier/myndighet.
- Lærere og pedagoger vil trenge støtte og hjelp fra andre for å kunne møte de utfordringer de står ovenfor

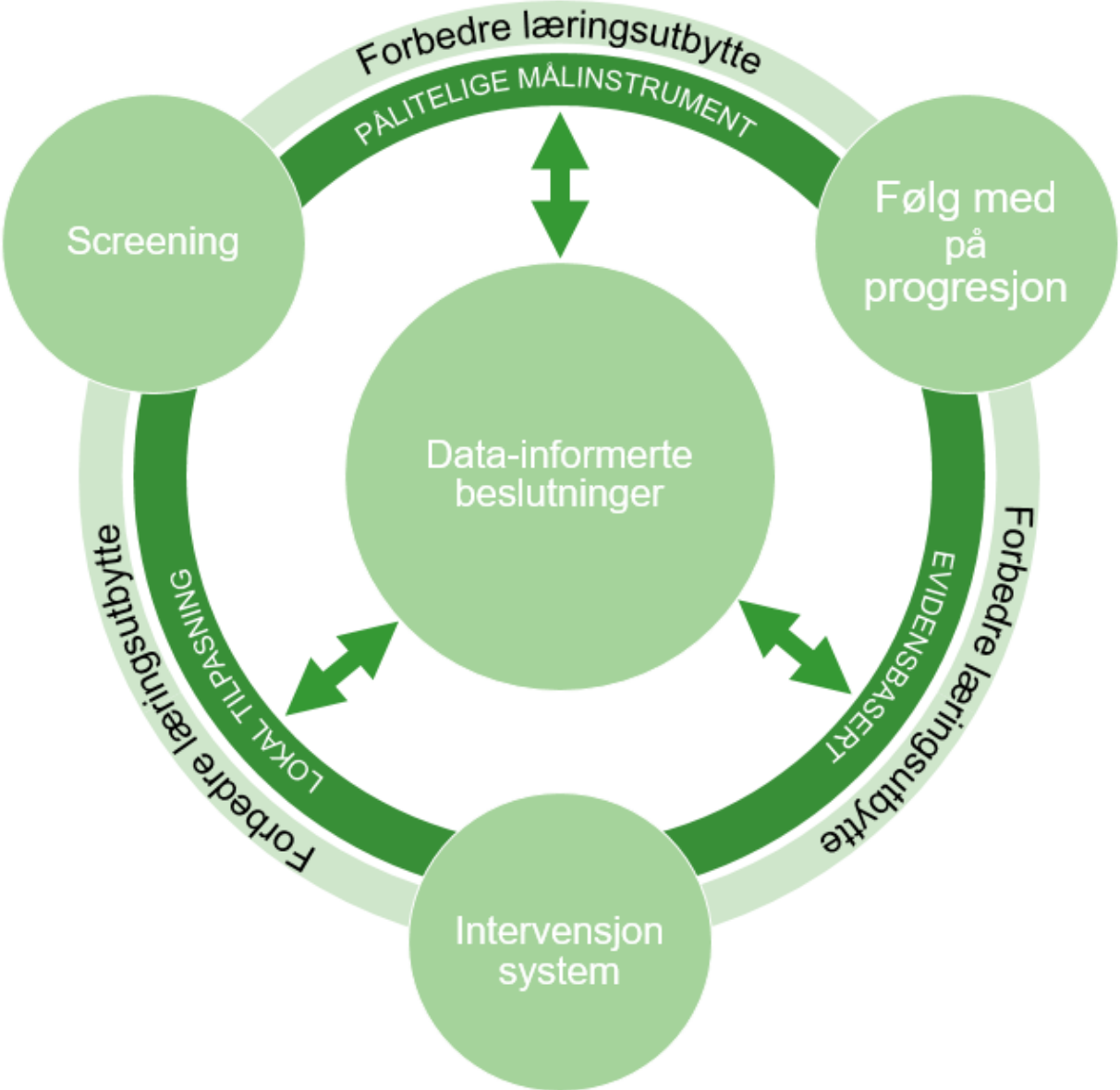
Et helhetlig intervensjonssystem (RTI)

3. Omfattende, varige og intensive individuelle tiltak. 1-3 % av barn og unge

2. Støttesystem som gir økt hjelp til barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging. 15 - 25 % av barn og unge

1. Inkludering og tilpasset opplæring/pedagogisk arbeid i barnehage og skole med fokus på læring og utvikling. 75 - 85 % av barn og unge

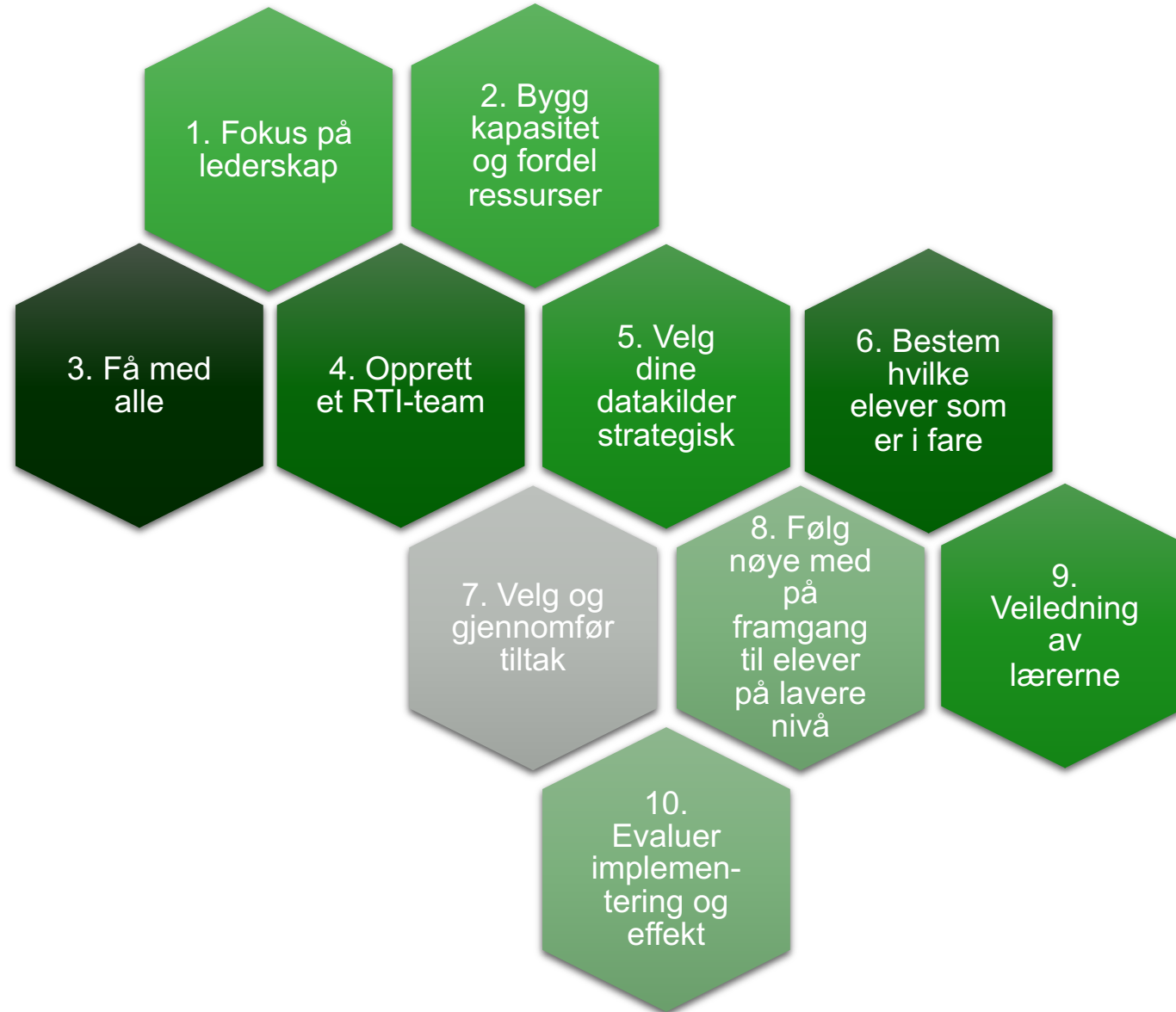
Response to intervention

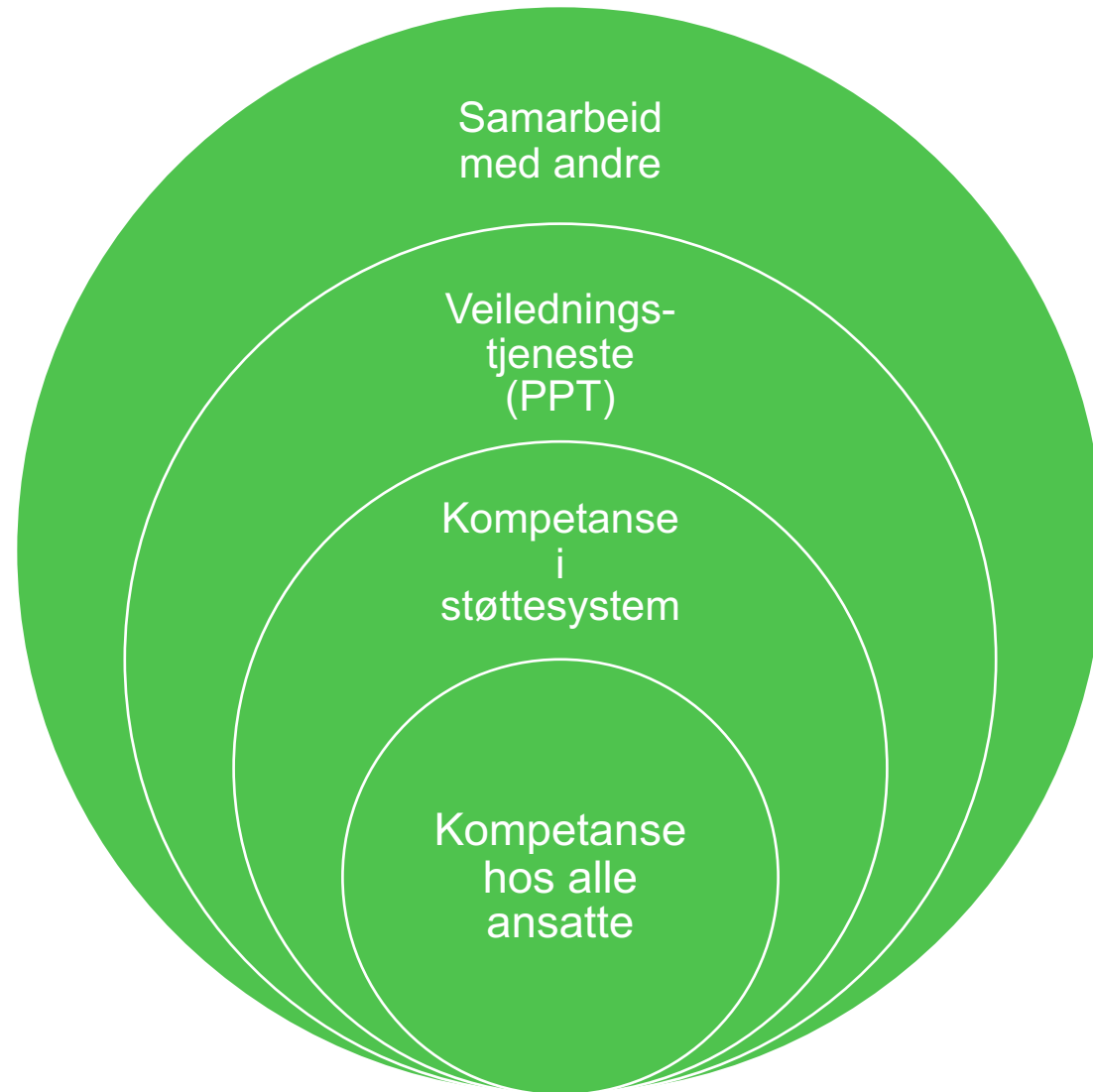
Støttesystem i alle skoler og barnehager

- Kartleggingssystemer som avdekker om barn og unge har utfordringer med læring i barnehagen og skolen
- Intensive kurs over 6–8 uker for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging
- Lærerspesialister innenfor ulike fagområder
- Spesialpedagoger som arbeider fleksibelt i klasser, grupper og i noen tilfeller med enkeltbarn
- Trening av sosiale ferdigheter
- Systematisk to-lærersystem i enkeltfag
- IKO (identifisering, kartlegging, oppfølging)
- Pedagogisk analyse
- Profesjonelle læringsfellesskap som drøfter læring og utvikling for enkeltbarn og klasser/grupper
- Differensierte læremidler for ulike grupper av barn og unge

10 steg for å få Response to Intervention til å fungere i din institusjon

Kompetanse på ulike nivå

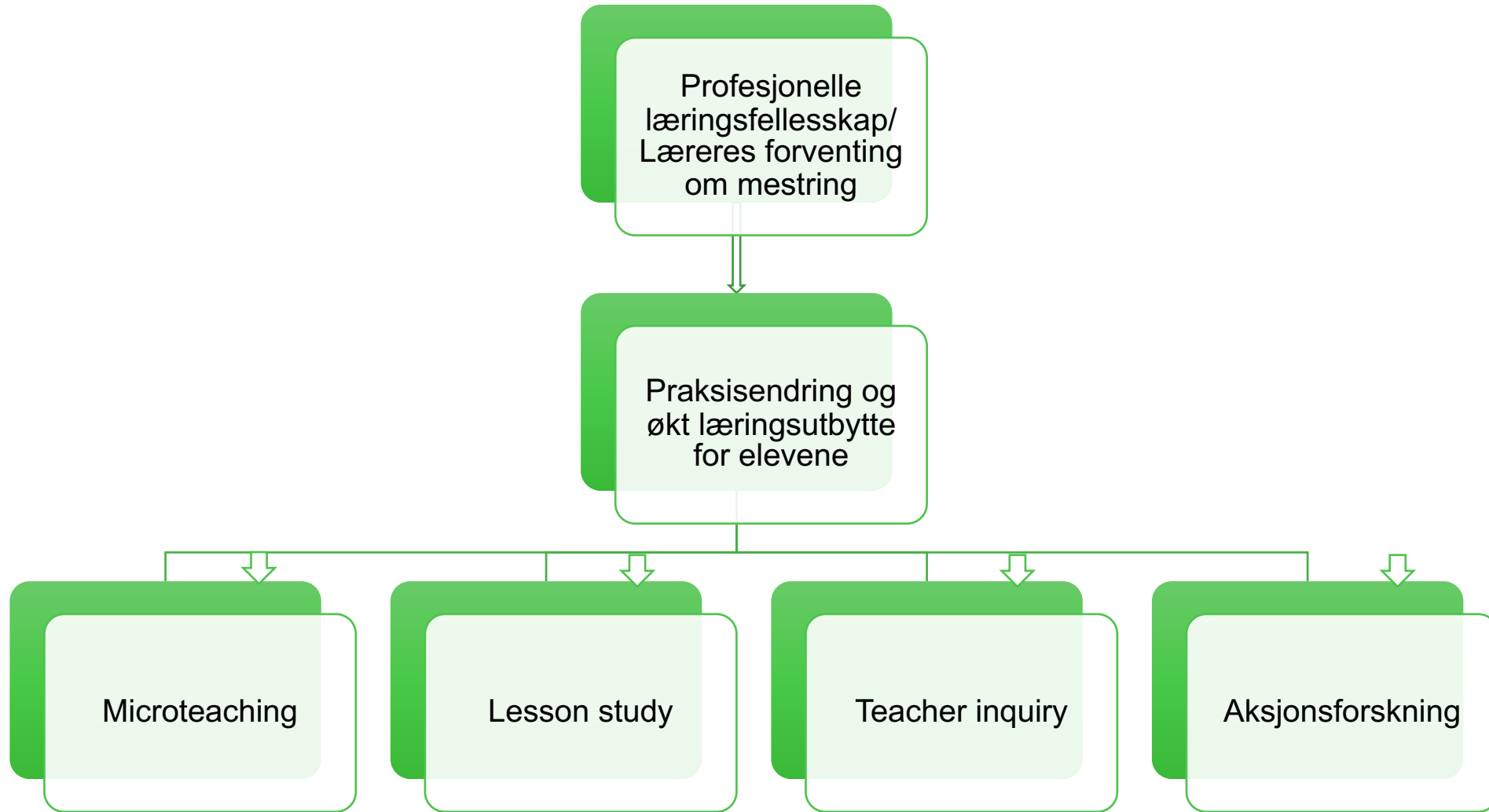
Allmennpedagogiske tilbudet – Trondheim (Dypvik, 2018)

Barnehagene skal fylle de krav og forventinger som beskrives i rammeplanen i tillegg fremheves følgende kompetanse som alle barnehagelærerne skal ha:

- Veiledning til fagarbeidere og assistenter
- Trygghetssirkelen
- Relasjonsarbeid
- Språkstimulering
- Barns utvikling
- Fysisk tilrettelegging
- Juridisk kompetanse (meldeplikt)
- Læringsmiljø
- Observasjonskompetanse

Gjennomføring

- Realkompetanse i pedagogiske yrker er i stor grad ferdighetsbasert
- Både lærere, pedagoger og ledere skal utøve innflytelse på andre, og denne innflytelsen realiseres best gjennom ferdigheter som bør være kunnskapsbasert.
- I pedagogiske situasjoner har kunnskaper liten verdi om de ikke kan formidles eller vises gjennom ferdigheter.
- Den mest effektive måten å forbedre gjennomføring eller ferdigheter, er en kombinasjon av observasjon og veiledning

Holdninger

- Våre holdninger og innstillinger til både elever, foreldre, kollegaer og det forbedringsarbeidet vil skal gjennom, vil ha stor betydning for de resultatene vi kan oppnå
- Disse holdningene kan både være støttende og positive og innebære motstand og negativitet.
- Holdninger må oppmuntres og støttes samtidig som holdninger også av og til må utfordres direkte.

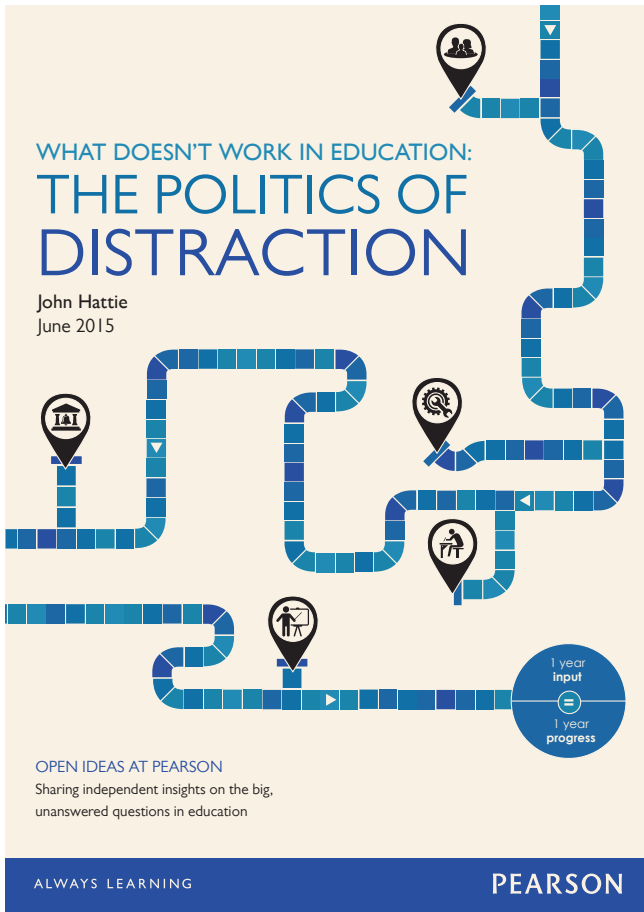
Kilder til kollektiv forventning om mestring

- Den sterkeste kilden er autentiske mestringsopplevelser. Suksess bygger læreres forventninger til egen mestring
- Den nest sterkeste kilden er vikarierende erfaring. Det vil si å se at andre lærere og skoler lykkes med tilsvarende oppgaver og utfordringer.
- Den tredje kilden er sosial overbevisning. Det vil si at gruppen blir overbevist av andre om at de kan mestre utfordringer.
- Den minst betydningsfulle kilden er det affektive. Emosjoner som spenning eller frykt tilknyttet ulike situasjoner og forventninger til egen mestring.

Vedlikehold

- Om forbedringsarbeid skal innebære varig endring og læring i organisasjonen er det avgjørende at det etableres systemer for vedlikehold:
 - Opplæring av nyansatte innen viktige satsingsområder og strategier i skolen
 - Repetisjon på sentrale elementer for alle ansatte i skolen
 - Bruk av kartleggingsresultater for å følge med på gjennomføring og resultater
 - Ikke etablere for mange nye innsatsområder i skolen, det vil føre til fokusskifte. Systematisk arbeid over tid gir resultater.
 - Finne en balanse mellom lærernes autonomi og forpliktelse til å gjennomføre det som er bestemt. Ikke for mye lokal tilpasning

Mulige distraksjoner i forbedringsarbeid

- Det etableres for mange innsatsområder i skoler og kommuner
- Den lokale friheten til å definere innholdskomponenter blir for stor
- Det arbeides med områder som ikke er vesentlig for elevenes læring
- Dataene troverdighet diskuteres mer enn de faktiske funnene